

מועצה ציבורית
להורים בישראל

moatzahorim@gmail.com

לא עוד שקופים! הורים נוכחים ושותפים

מתווה למדיניות לאומית
בנושא הורים והורות

ישראל 2014

moatzahorim@gmail.com

המועצה הציבורית להורים בישראל

המועצה הציבורית להורים בישראל היא גוף התנדבותי שמאגד הורים, אנשי מקצוע, ארגונים ובעלי עניין המאמינים בחשיבותם ובמרכזיותם של הורים להתפתחות התקינה של הפרט ולחוסנה של החברה כולה. ייעוד המועצה לפעול עם ההורים ולמענם, להכרה בס, לחיזוקם ולעיגון מעמדם במקום ראוי ומכובד במערכות החינוך, החברה והממשל בישראל. המועצה הציבורית להורים בישראל מהווה כתובת ובית משותף לכל ההורים, אנשי מקצוע, ארגוני הורים, ארגונים חברתיים הפועלים בנושאי ההורות וההורים.

עיקרון מנחה

הורות ישראלית היא רב-תרבותית. לכן, המועצה רואה חשיבות בהבטחת זכותו של כל הורה לממש את אחריותו ולהצליח בעשיית ההורות מתוך רווחה נפשית ומתוך חינוך וביטחון לילדיו. זאת תוך שמירה על מורשת תרבותית תוך השתלבות במערכות החברה והתרבות בישראל.

גופים שותפים במועצה

- **הורים, ארגוני הורים**
- **משרדי ממשלה**
- **מכללות אקדמיות לחינוך:** מכללת סמינר קיבוצים ת"א, מכללת גורדון חיפה, מכללת לוינסקי ת"א, מכללת קיי ב"ש, מכללת אורנים טבעון, מכללת "בית רבקה" כפר חב"ד
- **מרכזים ארציים ומחוזיים להורות ולמשפחה**
 - ✓ "מהות" מרכז ארצי לקידום שותפות בחינוך (קשרי מורים-הורים) במכללת לוינסקי
 - ✓ -"מאיה" מרכז ארצי להורים ומשפחה במעבר תרבותי במכללת סמינר הקבוצים
 - ✓ המרכז והמכון להכשרת מנחות הורים בקהילה החרדית
 - ✓ מרכז ארצי להורים ומשפחה בקהילה החרדית, בני ברק

- ✓ מרכז ארצי להורות ומשפחה בחברה הערבית , מכללת אל קאסמי, באקה אל גרבייה
- ✓ מרכז אזורי להורות ומשפחה במכללת סמינר הקיבוצים, תל אביב
- ✓ מרכז י.נ.ר.
- ✓ מדרשת אמונה.
- ✓ מרכז להורות כפר חב"ד, מכללת "בית רבקה"
- ✓ מרכז הורים שדמות אורנים, מכללת אורנים
- ✓ -מרכז אזורי להורות ומשפחה במכללת קיי, באר שבע
- ✓ -מרכז אזורי להורות ומשפחה במכללת "גורדון" חיפה

- **מרכזים יישוביים להורים ולמשפחה**
- **איגודים מקצועיים: הסתדרות הפסיכולוגים, הסתדרות המורים, ארגון המורים**
- **ארגונים חברתיים: האגודה הישראלית למען הילד בגיל הרך, עמותת קשר, מכון אדלר, האגודה הישראלית לתכנון המשפחה**
- **רשויות מקומיות**
- **מרכז השלטון המקומי-מחלקות חינוך**
- **מכונים להכשרת מנחים: מכון אדלר, מכון "מעגלים"**
- **ארגוני עולים**
- **ארגוני נשים**

הצעה למדיניות לאומית להורים בישראל

החזון

הורים מקיימים הורות מושכלת יודעת ומודעת, רלוונטית ומשמעותית, המשמשת מנהיגות משפיעה ומובילה לילדים ובני נוער במשפחה. הורים מהווים שדרת חוסן בחברה על כל מגזריה. לשם כך מקודמת מדיניות לאומית המפעילה שירותי הנחיה, ייעוץ, הכוונה וטיפול מקצועיים, נגישים וזמינים לכלל ההורים בהתאם לצרכיהם ויכולותיהם. ההורים הם שותפים במערכות חינוך וחברה ומשתפים פעולה עם אנשי מקצוע וקהילה.

מציאות מדינית בנושא הורים והורות

נושא הורים נמצא בתחום הפעילות של משרדי ממשלה שונים, ארגוני המגזר השלישי וארגונים ציבוריים רבים.

משרדי הממשלה הפועלים בנושא הורים הם: משרד הבריאות, משרד הרווחה והשירותים החברתיים, משרד המשפטים, משרד החינוך, המשרד לקליטת העלייה, המשרד לביטחון פנים, משרד התמ"ת.

גופים ציבוריים העוסקים בנושא הורים הם: הצבא, רשויות מקומיות, החברה למתנ"סים, ארגוני נשים וארגוני חינוך.

למעשה מתרחשת פעילות לא מעטה בנושא הורים, אך הפעילות אינה מותאמת ואינה מתייחסת לכל מגזרי ההורים. היא אינה מספקת מענים לצרכים רבים ושונים של הורים, ובעיקר- אינה נגישה וזמינה להורים רבים ובתוכם להורים הזקוקים ביותר להדרכה, הנחייה, תמיכה והעצמה.

הורים על סדר היום הלאומי- מדוע ולמה?

ההורות הישראלית נמצאת בשנים האחרונות במוקד השיח החברתי, החינוכי והציבורי. ישראל של שנות ה-2000 מודעת לחיוניות תפקידם התקין של הורים כמסד לבריאות ולהתפתחות תקינה של ילדים, של החברה ושל ההורים עצמם. למרות המודעות וההסכמה הציבורית הרחבה בנושא אחריות הורית עדיין גדול הפער בין מתן מענים לצרכי ההורים כדי שיוכלו לקיים תפקוד הורי תקין לבין נכונות המדינה להכיר בצרכים אלה, לעוגנם בחוק ובמדיניות לאומית מחייבת. היום הורים מרגישים "שקופים" מול מקבלי החלטות ומוסדות המדינה כשהם חסרי הוקרה, חסרי כבוד וחסרי התייחסות לצרכים ההוריים שלהם.

לדוגמא: הוועדה לשינוי חברתי – כלכלי בראשות פרופסור טרכטנברג הגדירה לעצמה את תפיסת המדיניות הכללית הבאה: "מסגרות הטיפול והחינוך לגיל הרך ולגילאים צעירים מהוות מוקד לקידום מטרות חברתיות חשובות ביותר: תמיכה בהתפתחות הילדים וטיפול ההון האנושי, חתירה לשוויון הזדמנויות וצמצום פערים חברתיים, תמיכה בהשתלבות הורים במעגל העבודה לטובת עצמאותם הכלכלית וכן הפחתת יוקר המחיה להורים עובדים."

אנו חוששים שאפילו כאן נותרו ההורים שקופים בכל הנוגע לתפקודם ההורי ולצרכיהם ההוריים (להבדיל מהשתתפותם הכלכלית בחברה). אנו תומכים בכל האמור לעיל. ברם, להערכתנו- להשגת המטרה של חברה ראויה אין די בבניית מסגרות חינוך. במסגרת סדר ישראלי חדש המקודם בדו"ח טרכטנברג יש לשנות את מצבם ומיקומם של ההורים בחברה כדי שיוכלו ליצור סדר הורי חדש לשם מימוש מושכל ומיטיב של האחריות ההורית. סדר הורי חדש מזהה את ההורים בארבעה תפקידים: הורים לומדים, הורים פועלים, הורים שותפים, הורים מנהיגים. לשם כך חיוני לקדם ולהעצים את ההורים כמחנכים הטבעיים הראשוניים במשפחה ובקהילה. בגישה זו אנו מאמצים תפיסה אקולוגית בהיבט התפתחותי הרואה את התפתחות הילד בהקשר החברתי הרחב, החל במשפחה וההורים המטפלים בו, דרך מערכות החינוך והקהילה עימן בא הילד במגע ישיר, ומערכות התרבות והחברה המשפיעות על הורים ומחנכים גם יחד.

עיקרון האחיות ההורית נקבע לראשונה בדו"ח השופטת סביונה רוט לוי , אשר הדגישה שעל המדינה לסייע להורים במילוי תפקידם. אך חסרה בדו"ח התייחסות לדרך שבה על המדינה לסייע להורים (ראה מקורות 1).

הצעה דומה לחקיקה בנושא אחיות הורית ותמיכת המדינה בהורים הוצעה במסגרת ועדת המשנה בנושא הילד ומשפחתו, בראשות עו"ד תמר מורג, סגנית יו"ר הוועדה לזכויות הילד.

המדיניות המוצעת בזה מתייחסת לדרכים ולאמצעים לגישור הפער ההולך ומתרחב בין תפיסת האחיות ההורית והציפיות מהם לבין יכולתם של ההורים לממשה ולקיימה ותפקידה של המדינה בסוגיה זו.

על הצורך במדיניות לאומית

הצורך במדיניות לאומית בנושא הורים והורות נובע מהפער שבין ההכרה בחשיבותם של הורים לטיפול בילדיהם ובטיפוח הרווחה הנפשית של אזרחי העתיד של מדינה , והשותפות המועטה של המדינה בסיוע להורים במילוי אחיותם זאת :

א. מהכרה בחשיבותם החיונית של הורים להתפתחותם הבריאה של ילדים ולקיומם של חברה חסונה, מחד גיסא ומההבנה למצבם המורכב והמאתגר של הורים בחברה הישראלית הרב תרבותית במאה ה-21, מאידך גיסא.

ב. מהתובנה של אנשי מקצוע וחברה ש"זה לא ילך בלי הורים". הורים הם הסביבה הטבעית והמשאב הטבעי לילדים ולחברה.

ג. הידיעה שניתן לסייע להורים לפתח ולקיים הורות משמעותית ורלוונטית במסגרת למידה לאורך החיים על פי עיקרון דמוקרטיזציה של הידע.

ובה בעת

ד. היעדרות המדינה כשותפה באחריות לאחיות ההורית לטיפול בילדים ובני נוער ולרווחתם הנפשית של אזרחי המחר.

ה. מצב של העדר השקעת המשאבים הנדרשים בפיתוח הורות מיטיבה עלול להשאיר את ההורים חסרי ידע ומשאבים בעומדם מול החובות והאחריות ההוריים ללא הכרה ומעמד, זכויות, תמיכה והנחייה.

המדיניות המוצעת:

- הקמת רשות לאומית להורים ולהורות.
- הפעלת שדולה, וועדה בכנסת בנושא הורים.
- מינוי נציב הורים שיהווה כתובת ואוזן שומעת ומגיבה להורים.
- קידום חקיקה להסדרת זכאות להורים לקבלת הדרכה, ייעוץ והכוונה.
- מינוי יועץ הורים במקומות העבודה ובמערכות החינוך.
- הסדרת קיום והפעלה של "בית להורה" - מרכזי הדרכה, להורות רב תרבותית, נגישים וזמינים לכל ציבור ההורים ברשויות מקומיות.
- הכשרת אנשי מקצוע ייעודיים להנחיית הורים.
- הכשרת אנשי המקצוע לקיום קשר מקצועי מקדם עם הורים.
- שילוב הורים בתפקידם ההורי במוקדי החלטה בתחומי חינוך, חברה, בריאות ותרבות.

תועלות מצופות מהנהגת מדיניות לאומית

I. ברמת הורים :

- חיזוק ההורות והעצמת ההורים וההורות.
- קידום תרבות של למידת תפקידים משפחתיים.
- יחסים משופרים עם הילדים.
- יחסים טובים יותר בין בני הזוג.
- שיפור בתחושת הערך העצמי שלהם.
- הצמחת דור הורים עתידי מיטבי.

II. ברמת ילדים ובני נוער :

- תוצאות משופרות בתחומי הישג לימודי, צמצום פערים ומימוש פוטנציאל אישי.
- הסתגלות רגשית וחברתית משופרת.
- צמצום בעיות התנהגות, אלימות ועבריינות.
- השתלבות טובה יותר בחברה הבוגרת של ילדים עם צרכים מיוחדים.

III. ברמת החוסן הלאומי :

השקעה בטיפוח והעצמת ההורות (ובמיוחד בגיל הרך) מכשירה:

- אזרחים בוגרים משכילים יותר.
- בעלי רמת הכנסה גבוהה יותר.
- פחות מעורבים באלימות ופשעה.
- מצמצמת פערים חברתיים.
- מקדמת מיצוי פוטנציאל ומצמצמת הדרות והחמצות.
- מקדמת חוסן אישי ומחויבות לאומית.

IV. ולבסוף, בהיבט הכלכלי:

התשואה מן ההשקעות בהתערבויות עם הורים גדולה בהרבה מן המשאבים שהושקעו בהן. חלק גדול מן החיסכון לחברה נובע מצמצום ההזדקקות לשירותי חינוך מיוחד, שיקום ובעיקר צמצום הצורך בטיפול באלימות ובפשע- ומניעת ההפסדים בתחום ההון האנושי כתוצאה מאי פיתוח הפוטנציאל החשוב ביותר לחברה. אנו סבורים שתכלול השירותים יביא עמו מיצוי אפקטיבי של משאבי חינוך, וגם חסכון משמעותי בעלויותיהם.

מקורות

1. מתוך "קשרי משפחה - מסגרת חינוך בגיל הרך (גן-ג)", היזמה למחקר יישומי בחינוך, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.
 2. מתוך דו"ח אונסקו "למידה האוצר הפנימי- למאה ה-21".
- זאב צ'רלס גרינבאום ודבורה פריד (עורכים) קשרי משפחה- מסגרת חינוך בגיל הרך (גן-ג), תמונת מצב והמלצות. היזמה למחקר יישומי בחינוך, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.
 - <http://education.academy.ac.il/Admin/Data/Publications/School-Parents-Relations-Report.pdf>
 - אמנת ליסבון, http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/better_life/index_en.htm
 - הורות, באתר הסתדרות הפסיכולוגים האמריקאית, <http://www.apa.org/topics/index.aspx>
 - אמנת זכויות הילד.
- <http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Zchuyot/ChukimVeamanot/amanot/AmnaOom.htm>
- כהן, ר (2010) העצמת הורים דרך המלך למניעת סיכון מילדים ובני נוער, עט הדעת, אשלים גוינט, ישראל
- כהן, ר (2002) סדר הורות ישראלית, אתר שפ"ינט משרד החינוך